

Крім того, МКЧХ має свої представництва при ряді міжнародних організацій, зокрема ООН, Європейському Союзі, СНД та інших. Право зворотнього представництва жодного разу не застосовувалося.

Серед особливостей слід виділити те, що МКЧХ ніколи не бере участь у договорах, які він розробляє, що дає йому змогу зберігати нейтралітет та не порушувати власні принципи, зокрема принцип неупередженості.

Камінський І.І.

студент, Національний університет «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ТНК

Одним з найбільш яскравих економічних явищ останнього століття стала поява і бурхливий розвиток феномену так званих «транснаціональних компаній» («транснаціональних корпорацій») – ТНК. Попередній економічний розвиток був пов'язаний в основному з виробничою діяльністю комерційних організацій на території якої-небудь однієї країни, національність якої і мала юридична особа. З розвитком виробництва і посиленням конкуренції традиційні форми комерційної діяльності перестали задовольняти потреби найбільших компаній. З цього моменту експорт капіталів починає витісняти експорт готової продукції. У кінцевому результаті компанії, які пішли шляхом інтернаціоналізації свого виробництва, вкладення капіталів в юридичні особи, які створюються на території іноземних держав, стали відігравати важливу роль в сучасній світовій економіці та міжнародному праві.

ТНК з'явилися порівняно недавно (на початку ХХ ст., а глибокі дослідження даного формування як з економічної, так і юридичної точки зору починаються лише з другої половини ХХ ст.), тому визначенню поняття ТНК і правовому регулюванню її діяльності досі властива, як і всякому новому явищу, певна нестійкість, перехідність форм. Їх різноманіття насилу піддається узагальненню, а багато аспектів діяльності, і в першу чергу правові, ще не досліджені. Все це ускладнює визначення поняття такого незвичайного феномена, як ТНК у правовій доктрині, не кажучи вже про міжнародну правосуб'єктність даної організації.

Якщо спростити численні версії визначення ТНК, то можна сказати, що це компанія (корпорація), яка володіє виробничими підрозділами у декількох країнах. За іншими джерелами визначення транснаціональної корпорації звучить так: компанія, на закордонні активи якої припадає близько 25-30 % її загального об'єму і яка має філіали у двох або більше країнах.

Крім того, при визначенні поняття ТНК західні економісти також зазвичай використовують чотири критерії: рівень багатонаціональності, обумовлений порогом власності, особливості організаційної структури, критерій, заснований на абсолютних і відносних показниках багатонаціональності, особливості стратегії корпорацій.

З правової точки зору ТНК є не єдиним суб'єктом права (комерційною організацією, що хоча і має свої відокремлені підрозділи в різних країнах світу), а сукупністю формально самостійних юридичних осіб, створених відповідно до законодавства різних країн світу, що визначає їх особистий статус.

Прийнято виділяти країну базування, в якій знаходиться штаб-квартира ТНК та приймаючі країни, в яких розміщена власність ТНК.

Оскільки ТНК контролюють великі сектори виробництва і фінансів, відіграють величезну роль у світовій економіці, перевершуючи в цьому відношенні багато держав, тому вони домагаються, щоб їхні інтереси враховувалися як в національному, так і в міжнародному праві, прагнуть гранично скоротити контроль держав за своєю діяльністю. Слід зауважити, що уряди промислово розвинених країн з розумінням ставляться до підвищення статусу ТНК.

Колишній представник Японії при ООН Хісаші Овада заявляв, що «сучасний світ страждає від розриву, який виник між соціально-економічною реальністю, що швидко розвивається, яка полягає у тому, що підприємці як індивіди беруть участь у діяльності на глобальній основі, і настільки ж стійкою реальністю, яка полягає в тому, що ця діяльність все ще обмежується національними державами...».

Однак статус суб'єктів міжнародного права, які в тій чи іншій мірі обмежені, не задовольняє ТНК. Вони зацікавлені у створенні особливого права, яке б формувалося ними і здійснювалося за допомогою ними ж створеного механізму. Звідси виникає концепція квазіміжнародного права.

Ось як викладає цю концепцію відомий британський юрист Дж. Ченг: квазіміжнародне право «складається з договорів, що укладаються утвореннями, що володіють міжнародною правосуб'єктністю за існуючою системою, і приватними утвореннями, такими як багатонаціональні корпорації, які знаходяться поза нормами і юрисдикціями якої-небудь системи національного права...».

Прихильники даної концепції стверджують, що ТНК не є продуктом конкретної правової системи. Вони не контролюються і не можуть ефективно контролюватися якою-небудь існуючою правовою системою або їх спільними зусиллями. Іншими словами, ТНК ставляться поза і над правом. Тим часом, як свідчить досвід, діяльність ТНК може і повинна регулюватися в процесі взаємодії міжнародного та національного права. В іншому випадку не зможуть бути забезпечені державні, загальнонаціональні інтереси. Все це не заперечує і необхідність значної автономії договорів, що укладаються ТНК, але в рамках загального правопорядку.

Концепція міжнародної правосуб'єктності ТНК обговорювалася Комісією міжнародного права в ході кодифікації права договорів, але була відхилена. Міжнародний Суд ООН також визнав, що спори, що виникають з договору іноземної корпорації з державою, повинні вирішуватися на основі національного права.

Той факт, що ТНК не є суб'єктами міжнародного права, ні в якій мірі не означає заперечення їх ролі у світовій економіці, а також нагальній необхідності регулювання їх діяльності, а особливо за допомогою міжнародного права. У розробці відповідних правових та інших міжнародних норм беруть участь і компанії. Декларація тисячоліття ООН передбачає надання значних можливостей приватному сектору робити свій внесок в реалізацію цілей і програм ООН.

ООН розробила програму дій в рамках проекту «Глобальний договір», який визначає основи співробітництва Організації з діловим світом. Представники останнього у своїй діяльності зобов'язані поважати трудові права і визнавати відповідальність за дотримання природоохоронних норм. В цілому мова йде про співпрацю зі світом корпорацій на умовах глобальної відповідальності з метою реалізації ідеї «глобалізація з людським обличчям».

Як висновок, можна вказати наступне: хоча ТНК не є суб'єктами міжнародного права у класичному розумінні, проте

стрімкий розвиток таких компаній та глобалізаційні процеси, що мають місце у сучасному міжнародному співтоваристві ставлять питання про перегляд правового статусу ТНК, а також про те, щоб поставити ТНК в один ряд з державами, міжнародними міжурядовими організаціями, націями та народами, що борються за незалежність, як традиційними суб'єктами міжнародного права. Також різноманітність наукових поглядів на це питання повинна ініціювати додаткову зацікавленість правовим статусом ТНК серед студентів та молодих дослідників.

Література:

1. Градобитова Л. Д., Исаченко Т. М. Транснациональные корпорации в современных международных экономических отношениях. М., «Анkil», 2002. – С. 16-18.
2. Губайдуллина Ф. Прямые иностранные инвестиции, деятельность ТНК и глобализация. – Мировая экономика и международные отношения. – 2003., № 2. – С. 31-33.
3. Экономика транснациональной компании: Учеб. пособие для вузов / А. И. Михайлушкин, П. Д. Шимко. – М.: Высш. шк., 2005. – С. 24.
4. Лукашук И. И. Международное право. Общая часть: учебник для студентов юридических факультетов и вузов. – Изд. 3-е, перераб. и доп. – М.: Волтерс Клувер, 2005. – С. 41-48.

Нестерук О. В.

студент, Національний університет «Одеська юридична академія»

ДЕМІЛІТАРИЗОВАНІ ТА НЕЙТРАЛІЗОВАНІ ТЕРИТОРІЇ

На протязі останнього століття світова точка зору стосовно політичної, і зокрема мирної ситуації в світі досить змінилась. Істотні зміни в системі поглядів на проблеми війни та миру спричинені тенденцією до цілісності глобалізованого світу. Кожна розвинена держава прагне досягати своїх цілей законним шляхом, зокрема не вдаватись до таких категоричних методів, як насильство і війна. Поворот до без'ядерного, ненасильницького світу неможливий без послідовної реалізації демілітаризації. Тобто для досягнення таких цілей просто необхідним є створення демілітаризованих та нейтралізованих територій. Світове співтовариство розглядало нейтралізацію та демілітаризацію як свідчення миролюбного зовнішньопо-